

YAŞANABİLİRLİK KAVRAMI BAĞLAMINDA KAMUSAL/AÇIK MEKÂNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: KIRKLARELİ KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ*

Azem KURU** , Mete Korhan ÖZKÖK***

Özet

Kent ölçeğinde artan nüfus, kent içindeki kamusal alanların önemini arttırmıştır. Kent kullanıcısının günlük hayatta ihtiyaç duyduğu kamusal mekânların günümüz planlama uygulamalarında üretilmediği, üretilen kamusal mekânların ise tasarım sürecindeki sorunlar ve bu mekânlara yüklenen farklı fonksiyonlar neticesinde istenilen verime erişemediği görülmektedir. 70 bin kişilik nüfusu ile küçük ölçekli bir kent yerleşimi olan Kırklareli kent merkezi de kamusal alanlar bakımından yukarıdaki anlatımlara benzerlik göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, kentsel yaşam kalitesine etki eden kamusal mekânların Kırklareli kent merkezi özelinde incelenmesi, mevcut sorunların saptanması ve geleceğe yönelik yapılacak çalışmalara kaynak oluşturulmasıdır. Bu sorunların saptanmasında, kamusal mekânların niteliğine yönelik yapılmış çalışmalar ele alınarak oluşturulan kriterler, analiz çalışmaları ve gözlemlerden faydalanılmıştır. Çalışma sonucunda, Kırklareli kent merkezindeki kamusal mekânların niceliksel ve niteliksel açıdan yetersiz olduğu, kent formu bütününde dengesiz ve parçacıl bir dağılım gösterdiği, mevcut ulaşım ve arazi kullanım yapısı ele alındığında etkin bir biçimde kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bununla beraber, örneklem alanlarda, kamusal mekân kalitesinin değerlendirmesine yönelik belirlenen kriterler kullanılarak çıkarımlar yapılmış ve mekânlarda; mekânsal karakter, algısal sembol değeri, tasarım-malzeme kullanımı ve işlevsel uyum gibi ana başlıklarda görülen sorunlar incelenmiştir. Bu tespitlere dayalı olarak, daha yaşanabilir bir kent mekânı için kamusal mekânların kurgusu ve tasarımına yönelik bir dizi çıkarımlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşanabilirlik, Kamusal Mekân, Kırklareli, Kentsel Yaşam Kalitesi, Kamusal Mekân Tasarımı, Planlama

EVALUATION OF PUBLIC / OPEN SPACES IN THE CONTEXT OF LIVEABILITY: THE EXAMPLE OF KIRKLARELİ CITY CENTER

Abstract

The increasing population in urban areas has increased the importance of public spaces within the city. It can be seen that the public spaces that city users need in daily life cannot be produced in today's planning practice and the produced public spaces cannot reach the desired solution due to the problems in the design process and the different functions loaded on these spaces. The city center of Kırklareli Province, a small city with a population of 70 thousand people, is similar to the above descriptions at the point of use of public spaces.

*Bu makale, V. Türkiye Lisans Üstü Çalışmalar Kongresi tarafından tam metin olarak kabul edilen aynı başlıklı bildirinin içerik açısından genişletilmiş ve yeniden düzenlenmiş halidir.

**Arş Gör., Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, KIRKLARELİ.
e-posta: azemkuru@gmail.com

***Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, KIRKLARELİ.
e-posta: metekorhanozkok@gmail.com

The aim of this study is to examine the public spaces that affect the quality of urban life in the city center of Kırklareli, to identify the current problems and to create a working base for the future. In the determination of these problems, the criteria made by considering the studies about the characteristics of public spaces, analysis studies and observations were utilized. As a result of the study, it has been determined that the public spaces in the city center of Kırklareli are inadequate in terms of quantity and quality, they are distributed unevenly and fragmented throughout the urban form, and they are not used effectively when considering the existing transportation and land use structure. However, in the sampling areas, evaluations were made using criteria determined for evaluation of public space quality and the problems encountered in the main topics such as spatial character, perceptual symbol value, design-material use and functional adaptation were investigated. Based on these findings, a number of conclusions have been made regarding the design of public spaces for a more livable urban space.

Key Words: Liveability, Public Space, Kırklareli, Urban Life Quality, Public Space Design, Planning.

1.GİRİŞ

Yaşanabilir kent mekânları oluşturmak başta şehir planlama disiplini olmak üzere birçok farklı disiplinin temel uğraş alanı olmuştur. Günümüz dünya coğrafyasında her geçen gün artan kentli nüfusu, buna bağlı olarak oluşan çevre ve sağlık sorunları; kentlerin yaşanabilirliği, kentsel yaşam kalitesi ve kentleri yaşanabilir kılan ölçütleri inceleme konusu haline getirmiştir. En genel tanımıyla yaşanabilirlik insanı etkileyen sosyal, ekonomik, yapısal ve çevresel unsurların birbirleriyle olan ilişkisidir. Yaşanabilirlik kavramı dünya kentleri genelinde araştırmalar yapan çeşitli kurumlar tarafından belirli kıstaslar kullanılarak formüle edilmiş ve yaşanabilirlik indeksleri oluşturulmuştur. Bu araştırmaların kentsel yaşam kalitesini ölçmede kullandıkları kıstaslar incelendiğinde temelde; politik çevre, sosyal çevre, fiziksel ve kültürel çevre kalitesi, eğitim, sağlık gibi kamusal hizmetlerin kalitesi ve erişilebilirlik gibi ana başlıklarının ortak olarak kullanıldığı görülmektedir.

Kent ölçeğinde artan nüfus ve buna bağlı olarak yoğunlaşan insan, mal ve hizmet hareketliliği kent içindeki kamusal alanların önemini arttırmıştır. Kent kullanıcısının günlük hayatta ihtiyaç duyduğu kamusal mekânlar günümüz kent planlama koşullarında üretilmediği, üretilen kamusal mekânların ise tasarım sürecindeki sorunlar ve bu mekânlara yüklenen farklı fonksiyonlar neticesinde istenilen verime kavuşmadığı gözlemlenmektedir. Kırklareli kenti de ülkemizde görülen sürecin benzerine sahiptir. Kamusal alanların yetersizliği, mevcut kamusal alanların farklı işlevlere tahsis edilmesi, tasarım sorunları, taşıt baskısı Kırklareli kentinde kamusal alanların kullanımını olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmada Kırklareli kenti için kamusal alanların kent mekânına dağılımı incelenmiş, seçilen örneklem kamusal alanlarda kullanım yapısı ve mekân tasarımının kalitesi belirlenen kriterler çerçevesinde irdelenmiş, buna bağlı olarak sorunlar tespit edilmiş ve çözüm önerileri getirilerek daha yaşanılabilir bir kent mekânı üretilmesine katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

2.KAVRAMSAL YORUMLAMALAR

Bu bölümde, yaşanabilirlik kavramına ilişkin getirilen yorumlamalar incelenecek ve günümüzde kentlerin yaşanabilirlik düzeyi ile ilgili araştırmalar yapan kurumların temelde incelediği konular ele alınacaktır.

2.1.Yaşanabilirlik Kavramının Tanımlanması

Kentsel yaşam kalitesi ve kentsel yaşanabilirlik kavramları planlama literatüründe aynı anlama gelmektedir. Yapılan araştırmalarda, incelenen yayınlarda bu iki kavramın da aynı konuyu tanımlamada kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kentsel yaşam kalitesi kavramı üzerinde anlaşılmış kesin bir tanımı bulunmamakla birlikte birçok farklı disiplin tarafından farklı şekilde tanımlanmaktadır. Kavram, sadece kente ilişkin fiziksel özellikleri değil aynı zamanda bu fiziksel özelliklerin birbirleri arasındaki ağ ilişkilerini ve dinamiklerini de ifade etmektedir. Kentsel yaşam kalitesi kavramını çözümlenebilmek için öncelikle kalite ve yaşam kalitesi kavramlarını tanımlamak gerekmektedir. Kalite kavramı, en temelde bir ürünün mükemmelliğini ve çekiciliğini ifade etmektedir. Buna bağlı olarak, yaşam kalitesi kavramı ise son yıllarda özellikle literatürde kullanılmasına rağmen, Aristo'ya kadar geriye giden felsefi bir temele sahiptir. Aristo "iyi yaşam" kavramını oluşturmuş ve kamu politikaları hakkında temel anlatımlar yaptığı "iyi yaşam" kavramını nasıl besleyebileceği üzerine düşünce yazıları yazmıştır. Yaşam kalitesi kavramı üzerine şimdiye kadar birçok yayın yapılmış olsa da kavramı kesin sınırlarla tanımlamak mümkün olmamıştır. Kavram çok yönlü bir yapıya sahiptir ancak en basit şekilde tanımlamak gerekirse yaşam kalitesi; sağlık, konfor, iyi ilişki kaynaklı yaşam memnuniyeti denilebilir (Serag El Din vd., 2013).

Yaşam kalitesini kişinin yaşadığı hayattan memnun olması, kendini iyi hissetmesi; kentsel yaşam kalitesini ise çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kente sağlanması, kentli haklarının uygulanması ve kişinin kendini iyi hissedeceği kentsel koşulların varlığı olarak tanımlanabilmektedir (Yavuzçehre ve Torlak, 2006). Kentsel yaşam kalitesi kapsamlı tanımıyla, insanı etkileyen sosyal, ekonomik, yapısal ve çevresel unsurların birbirleriyle olan ilişkisidir (Mostafa, 2012).

Okulicz-Kozaryn'e (2011) göre, kentsel yaşam kalitesi, kişi başına düşen milli gelir gibi nesnel verilerle ve kişisel yaşam memnuniyeti gibi öznel verilerle tanımlanabilir. Kentsel yaşam kalitesi kentte yaşayanların algılarıyla doğrudan ilişkilidir. Örneğin; yapısal çevrenin nesnel kalitesinin yanında kullanıcıların yapısal çevreyi nasıl algıladıkları; ulaşımın yanı sıra kullanıcıların ulaşım durumundan ne kadar memnun oldukları; nesnel suç oranının yanında kentlilerin bu suç oranını ne derece hissettikleri büyük önem arz etmektedir. Kozaryn (2011) çalışmasında, bu noktada kentsel yaşam kalitesi ile yaşam standardı kavramlarını birbirinden ayırmak gerektiğini vurgulamaktadır. Yaşam standardı kavramı, materyalin konfor seviyesini ifade etmektedir. Örneğin; temiz su, eğitim, sağlık, konut, yiyecek, giyecek vs. kentsel yaşam kalitesi ise daha genel anlamda bütüncül iyilik halini ifade etmektedir. Bununla beraber, materyalin kalitesinin yanında özgürlük, hoşgörü, kendini ifade edebilme gibi kavramları da bünyesinde barındırmaktadır. Daha farklı bir ifadeyle; yaşam standardı ölçülebilen nesnel öğeleri ifade ederken kentsel yaşam kalitesi kavramı bu nesnel öğelerin yanında ölçülemeyen, ölçülmesi zor öznel öğeleri de ifade eder.

Benzer şekilde Marans'da (2012) kentsel yaşam kalitesini ölçmede genellikle iki farklı yöntem kullanıldığını ifade etmektedir. Bu yöntemler resmi kaynaklardan elde edilen suç oranı, hane halkı geliri, kirlilik seviyesi, konut maliyeti vb. mekânsal verilerin kullanıldığı nesnel yöntem ve genellikle anket çalışmaları ile bilgi toplama regresyon analizi ve yapısal eşitlik modelleri gibi teknikleri kullanan, öznel algıları ön plana çıkaran yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Martins (2007) çalışmasında, kentsel yaşam kalitesini ölçmek için sayısal ve niteliksel olmak üzere iki farklı yöntemin kullanıldığı ve bu yöntemlerin öznel algılar ve nesnel veriler olarak nitelenebileceğini söylemektedir.

Evans'a (2002) göre, yaşanabilirlik kavramının geçim kaynağı ve ekolojik sürdürülebilirlik olmak üzere iki yüzü vardır. Geçim kaynağı; sağlıklı bir yaşam alanına sahip olmak için uygun konut alanlarına yakın, yeterli maaşı sağlayan iş olanaklarını ifade eder. Geçim kaynağının da sürdürülebilir olması gerekir aksi takdirde geçim kaynağı sorunu gerçek anlamda çözülmüş

sayılmaz. Ekolojik yozlaşma yaşanabilirliği bozar ve bireyin yaşam kalitesini maaşa tercih etmesine sebep olur. Bu sebeple yaşanabilir bir şehir, kavramı oluşturan iki yüzün de birlikte var olmasıyla mümkündür.

Sonuç olarak, tüm anlatımlar bir bütün halinde ele alındığında; kentsel alanda meydana gelen her değişiklik kentsel yaşanabilirliği etkilemektedir. Bununla birlikte yaşanabilirlik kavramını formüle edip her yerleşim alanına uygulamak mümkün değildir. Her yerleşimin kendine özgü kültürel, sosyal ve ekonomik dinamikleri ve özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler ve dinamikler her yerleşimin kendine özgü yaşanabilirlik kriterleri olmasına neden olmaktadır (Keceli, 2012).

2.1.1. Yaşanabilirlik Düzeyinin Ölçülmesi Ve Yaşanabilirlik Ölçen Araştırmalar

Yaşanabilirlik kavramı neoliberal kent dinamikleri çerçevesinde günümüz kentlerinin birbirleri ile olan rekabetinde etkili olmaktadır. Özellikle son yıllarda kentlerin uluslararası düzeyde sermaye, iş gücü ve eğitilmiş nüfusu bünyesine çekebilmek için kentlerin yaşanabilirlik düzeyi ön plana çıkmaktadır. Bununla ilgili olarak, çeşitli kuruluşların kentsel yaşam kalitesini ölçmek üzere geliştirdikleri yöntemler ve ele aldıkları temel kriterler bulunmaktadır.

Mercer Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırması (Mercer Quality of Life Survey): Kentsel yaşam kalitesini ölçen önemli araştırmalardan ilki Mercer İnsan Kaynakları Danışmanlık kuruluşu tarafından her yıl "Mercer Quality of Life Survey" adıyla düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. Dünya çapında toplam 440 şehir ile ilgili araştırma yapan kurum uluslararası insan sermayesinin yer seçiminde etkili olabilmektedir. Araştırma toplam 10 ana başlık altında 39 etkeni birlikte değerlendirerek şehirleri küresel bazda bir sıralamaya dâhil etmektedir. Mercer Yaşam Kalitesi Araştırması'nın kullandığı 10 ana başlık içinde; politik ve sosyal çevre, ekonomik çevre, sosyo-kültürel çevre, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, kamu hizmetleri ve ulaşım, rekreasyon, tüketim malları, barınma ve doğal çevre şeklinde sıralanmaktadır (URL-1).

Araştırmada kullanılan kriterler incelendiğinde rekreasyonel faaliyetlerin araştırmaya etki eden 10 ana başlıktan biri konumunda olduğu, rekreasyonel faaliyetler başlığı altında ise, yeme-içme mekânları, sinema, tiyatro ve müzik etkinlikleri, spor ve boş zaman aktivitelerinin önemli yer tuttuğu görülmektedir. Buradan da değerlendirilebileceği üzere kent halkının boş zamanlarını değerlendirebileceği kamusal mekânların önemi kentsel yaşanabilirlik kriterlerine etki etmektedir.

EIU Yaşanabilirlik Sıralaması (Economist Intelligence Unit Liveability Ranking): Kentsel yaşam kalitesini ölçen bir diğer araştırma "The Economist" dergisine bağlı "The Economist Group" tarafından her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen yaşanabilirlik sıralaması araştırmasıdır. Araştırmanın amacı iş çevrelerine, devletlere uluslararası düzeyde şehirlerin konumu hakkında danışmanlık sağlamak olarak açıklanmaktadır (URL-2).

Kurum, yaşanabilirlik sıralaması araştırmasında beş temel kategoride 30 farklı nitel ve nicel kriteri birlikte değerlendirmektedir. Bu beş temel kriter şu şekilde sıralanmaktadır: İstikrar, sağlık hizmetleri, kültür ve çevre, eğitim ve altyapı. Nitel değerlendirmeler için çalışmada kentlilerin yargılarından faydalanılırken, nicel değerlendirmeler için ise istatistikî verilerden faydalanılmaktadır. Her temel faktör kendi içinde 1 ile 100 puan aralığında değerlendirilmekte ve çıkan sonuçlar hem faktörler özelinde hem de toplamda ayrıca değerlendirilmektedir. Beş temel kategoriden istikrar toplam değerlendirmeye yüzde 25, sağlık hizmetleri yüzde 20, kültür ve çevre yüzde 25, eğitim hizmetleri yüzde 10, altyapı yüzde 20 oranında etki etmektedir. Kültür ve çevre başlığı altında bulunan alt kategorilerde ise kamusal mekânlara atıfta bulunabilecek;

sportif faaliyetler ve kültürel faaliyetler etkenleri bulunmaktadır (URL-2).

Monocle En Yaşanabilir Şehirler Araştırması (Monocle’s Most Liveable City Index): Küresel ölçekte kentlerin yaşanabilirlik düzeyini karşılaştıran bir diğer araştırma ise Monocle kurumunun yaptığı en yaşanabilir şehirler araştırmasıdır. Bu çalışmada diğer araştırmalara benzer şekilde çeşitli kriterler bağlamında şehirler puanlanmakta ve öne çıkan şehirler belirlenmektedir. Monocle en yaşanabilir şehirler araştırmasında 11 temel kriter kullanılmaktadır. Bu kriterleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Güvenlik, Sağlık hizmetleri, iklim, uluslararası bağlantılar, toplu taşıma, mimari kalite, çevresel etkenler ve doğaya ulaşım, kentsel tasarım, çalışma koşulları, etken politikalar ve hoşgörü (URL-3).

Araştırmanın kullandığı kriterler incelendiğinde The Economist Akıl Takımı’nın (The Economist Intelligence Unit) araştırmasında benzer bulunan, nicel ve nitel kriterlerin birlikte değerlendirildiği görülmektedir. Araştırmada kentsel tasarım, çevresel etkenler ve doğaya ulaşım, mimari yapıların kalitesi gibi kriterlerin ele alınmasına bağlı olarak kamusal mekânların yaşanabilirlik düzeyinin ölçülmesinde önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Uluslararası düzeyde ön plana çıkan kentlerin birbirleri arasındaki konumunu belirlemek, eğitilmiş nüfusun, sermayenin yer seçimine etki etmek amacıyla her yıl birçok araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde kentte yaşayanların ihtiyaç duyduğu rahatlatma mekânlarının varlığı ve kalitesi kentlerin birbirlerine göre konumunun belirlenmesine önemli etki etmektedir. Dolayısıyla, kamusal mekânların varlığı, erişilebilirliği ve kullanım kalitesi kentsel yaşanabilirliği olumlu yönde etkilemektedir.

2.2.Yaşanabilirlik Kavramı Bağlamında Açık/Kamusal Mekânların Değerlendirilmesi

Bu bölümde, yaşanabilirlik kavramına ilişkin getirilen açıklamalar kapsamında açık/kamusal mekân kavramı incelenmiş ve literatür taramaları sonucunda açık/kamusal mekân tasarımına ilişkin ilkeler ortaya konulmuştur.

Mekân Kavramının Tanımlanması

Kamusal mekânlarla ilgili kavramsal tartışmalara girilmeden önce, “alan” ve “mekân” kavramları özelinde incelemeler yapılacaktır. Buna göre, alan kavramı ile ilgili karşımıza çıkan sözlük tanımları şu şekildedir:

Düz, açık, geniş yer, meydan, saha; orman içinde düz ve ağaçsız yer, düzlük; bir çalışma çerçevesi (URL-4). Dünya yüzeyinin bir parçası; uzayda yer alan herhangi bir şeyin bulunduğu nokta; açık, sınırlanmamış bölüm; boş alan (URL-5).

Mekân kavramı ile ilgili karşımıza çıkan sözlük tanımları şu şekildedir:

Yer, ev, yurt, uzay (URL-4). Alan, yapılı çevre, şehir, yer, alan, boşluk; yapılı çevre için veya başka amaçlar için kullanılan alan (URL-5).

Tanımları inceleyecek olursak; düz, geniş ve sınır algısından bahsedilmeyen yer “alan” olarak, belli bir amaç doğrultusunda değişerek yeni bir nitelik kazanmış, sınırlara sahip yer ise “mekân” olarak tanımlanmaktadır. Ancak bir mekânı oluşturmak için her yönden kesin fiziksel engellerin olması gerekmemektedir, mekânda var olan sınırlar duvarlar yoluyla da oluşturulabilmektedir. Dolayısıyla mekân kavramında bahsedilen sınır, algıyı yöneten ve algılanabilen soyut/somut kapalılık olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca mekân özelinde yapılacak yorumlamalarda, işin zaman boyutunun atlanmaması gerekmektedir, çünkü mekânın oluşumu zamana dolayısıyla zamanla beraber gelişen değişim ve oluşuma bağlıdır. Değişim,

oluşum ve hareketin görüldüğü alanın bir mekâna dönüşeceğini söylemek mümkündür. Sonuç olarak; mekân, sınırlı, bir şeyin var olmasına, barınmasına ya da kendisini temsil etmesine imkân sağlayan düzlem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentsel mekân ise, kent içinde tanımlı, sınırlı boşlukların oluşturduğu (sokak, meydan, cadde, park, bahçe vb.) yerlere denebilmektedir (Erdönmez ve Akı, 2005). Lefebvre açısından bakılacak olursa; algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekân olmak üzere temelde üç tip mekân bulunmaktadır. Bu üçlü yapıda, algılanan mekân, insana sunulmuş, pasif, fiziksel mekândır. Tasarlanan mekân ise zihinsel boyuta bağlı olarak, mekâna ilişkin yapılan tasarımlar ve zihinde yaşanan mekân olarak tanımlanırken yaşanan mekân ise, toplumsal boyuta bağlı olarak ilişkilerle deneyimlenen, deneyimlerle değişen ve gelişen mekân olarak karşımıza çıkmaktadır (Arslan Avar, 2009). Bununla beraber Locke'da mekân kavramının dokunma ve görme duyusu ile kazanıldığını belirtmektedir (Fırat, 2002). Lefebvre ve Fırat'ın bakış açısı ile ilk yapılan yorumlamaları birleştirdiğimizde mekân, algıya, zamana, harekete, ilişkilere ve zihinde oluşan tasvire bağımlı olan; sınırlı, değişim-oluşum ve harekete imkân sağlayan bir düzlem olarak karşımıza çıkmaktadır. Mekân için yapılan bu tanımdan hareketle alan kavramını, sınır algısı oluşmamış, kesin bir hareket-değişim ve oluşumdan söz edilemeyen düzlem olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

Kamusal Mekânlara Yönelik İncelemeler

Önceki bölümlerde mekân üzerine getirilen bakış açısı ile beraber kamusal mekân üzerine tanımlamalar yapılmıştır. Buna göre kamusal mekân, cepheler/yüzeyler, saçaklar ve/veya topografik özellikler ve zemin, duvar ve gölgelik elemanları tarafından yapılandırılmış bitki örtüsü bütünü ile üç boyutlu muhafaza algısı yaratan ve bu özellikleri ile sınırlayıcı/kapalı etkiye sahip kentsel ortam/alan şeklinde tanımlanmaktadır (IFLA, 2010). Kamusal ve özel mekân kavramları özelinde baktığımız zaman ise, kamusal mekânın özel mekândan farklı olarak toplum için ortak yaşam imkânı sunan bir ortam olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber kamusal mekân, özel mekânda yaşayan bireyi, toplumla buluşturan ve birey ile toplum arası sosyal etkileşimi sağlayan bir özelliğe sahiptir (Erdönmez, 2014). Kamusal mekânların oluşturduğu bu sosyal etkileşim alanının ve kentte bulunan birçok farklı kesimi birleştirici yapının sosyal açıdan sürdürülebilirliği de sağladığını söylemek mümkündür. Özellikle 17. Yüzyıl ile beraber başlayan ve günümüze değin devam eden kamusal mekân kültürü kentlerin ve kentlilik bilincinin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır (Krier, 2003). Kent ölçeğinde kamusal mekânları incelediğimizde ise karşımıza iki ana örnek olarak sokaklar ve meydanlar çıkmaktadır (Fawcett, 2003; Krier, 2003; Erdönmez, 2014).

Meydanların kullanımı ve gelişimi incelendiğinde, tarihsel süreçte konut gruplarının girişlerinin açıldığı geniş alanlar beraber meydanların oluştuğu belirtilmektedir. Tam olarak meydan kavramı ile açıklanamayacak ancak kamusal mekân niteliği taşıyan bu alanlar ise özellikle evlere giriş ve çıkışların denetlenmesi ve mahrumiyetin sağlanması açısından önemli bir kullanım yaratmıştır (Krier, 2003). Bu kullanımın tarihsel süreçte benimsenmesi ile beraber kutsal yapıların (kilise, cami, agora, forum vb.) inşa sürecinde de kullanılmaya başlamış ve her kutsal yapının bulunduğu alanın giriş kısmında geniş bir alan kullanıcıların girişi ve denetlenmesi için oluşturulmuştur (Fawcett, 2003; Krier, 2003). Rönesans dönemi ile beraber birbirine bağlı açık mekânlar olarak ele alınan meydanlar ise Barok dönem (16.-18.yy) ile beraber kamusal mekânlar olarak ele alınmış ve ulaşım bağlantıları ile beraber bütünlük büyük ölçekli bir sistem olarak tasarlanmaya başlamıştır. Barok dönemle beraber sokaklar ve meydanlar özellikle kiliseler ve sarayları ön plana çıkarmak ve manzara noktaları yaratmak amacıyla

kullanılmıştır (Krier, 2003; Rutgers, b.t.). Bu bakımdan meydanlar ve kamusal mekânlar yapılar ve bireyler arasında sosyal bir ortam oluşturmak ve etkileşimi yaratmak amacını taşımaktadır. Ayrıca meydanların geleneksel açıdan bir diğer işlevi ise, sosyal ve ticari aktivite üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu bakımdan meydanlar toplum için sembolik bir değer de taşımaktadır (Fawcett, 2003). Meydanlarda görülen bu sosyal ve ekonomik etkileşim ortamını sağlamak en önemli bileşen ise sokaklardır. Sokakların iki temel işlevi bulunmaktadır: sokaklar aynı anda hem kamusal sirkülasyonu hem de birebir kamusal mekân işlevidir (Krier, 2003; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Ancak günümüzde sokaklarda görülen taşıt trafiği ile beraber sokakların geleneksel mekân algısında bozulmalar meydana gelmiştir. Bu nedenle meydan ilişkisi sağlayan sokakların niteliği ayrı bir önem taşımaktadır. Sokak ve meydanların oluşturduğu bu kamusal ortak etkileşim alanı yaya kullanıcılarını trafik akışından izole etmekte ve onlara yaya mekânları sunmaktadır (Fawcett, 2003; Krier, 2003). Bu açıdan kamusal mekânların kalitesi ve tasarım ilkeleri incelendiğinde sokak ve meydanların kesişimi ve birleşimi en önemli etmenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamusal mekânların tasarım ilkeleri incelendiğinde, her şeyden daha önce mekânsal anlamda kapalılık (kuşatılmışlık) hissi çıkmaktadır. Mekânda kapalılık hissi algılanabilirliğin ve okunabilirliğin sağlanmasında en önemli etmenlerden biridir. Kapalılık hissi, mekânın genişliği (G) ve mekânı sınırlandıran yapıların yüksekliği (Y) ile ilişkilidir. G/Y oranı (1) ve (4) arasında ise, mekânda tatmin edici düzeyde kapalılık hissini söylemek mümkündür. G/Y oranı (4)'ten yüksek ise, kapalılık hissini azaldığı ve mekândaki algılanabilirliğin kaybolmaya başladığı; G/Y oranı (1)'den düşük ise, mekânda aşırı derece kapalılık hissini olduğu ve bu nedenden ötürü dengenin kaybolduğunu söylemek mümkündür (Fawcett, 2003; İnceoğlu ve Aytuğ, 2009).

Kamusal Mekânda Kalite Kavramı

Bu bölümde, mekân kalitesi ile ilgili literatür taramaları yapılmış ve tespit edilen çalışmalarda mekânsal kaliteye yönelik getirilen temel kriterler incelenmiştir. Bunun sonucunda kavramsal çerçeveye bağlı olarak, Kırklareli kent merkezinde bulunan mevcut kamusal mekânları mekânsal kalite ve yaşanabilirlik kavramları açısından değerlendirebilmek ve yeni yapılacak kamusal mekânların tasarım sürecine katkı sağlamak için parametreler belirlenmiştir.

Van der Voordt ve Van Wegen (2005), mekânda kalite kavramını işlevsel, estetik, teknik ve ekonomik kalite olmak üzere 4 ana başlıkta ele almaktadır. İşlevsel kaliteden kasıt mekânın olması gereken faaliyetleri sağlama düzeyi, kullanılabilirliğidir. Estetik kalite olgusu mekânın kullanıcı üzerinde çekicilik, teşvik edicilik izlenimi uyandırmasını ifade ederken teknik kalite mekânda kullanılan malzemenin dayanıklılığı, ömrü ile ilişkilidir. Son olarak ekonomik kalite ise finansal kaynakların kullanım verimliliği ve etkinliği olarak açıklanmaktadır.

Greene (1992), mekân kalitesini işlev, düzen, kimlik ve cazibe olmak üzere 4 temel kistasla değerlendirmektedir. Bağlantılar, güvenlik, konfor ve çeşitlilik işlev başlığı altında; odak, birlik, karakter, teklik, kimlik başlığı altında; ölçek, uygunluk, canlılık, uyum ise cazibe başlığı altında ayrıntılanmaktadır. Lynch (1984), yerleşim kalitesini verimlilik ve adalet olarak 2 temel kriterde; canlılık, duygu, uygunluk, erişilebilirlik ve kontrol başlıkları altında irdelemektedir.

Nasar (1998), çevre kalitesini; doğallık, bakım, açıklık ve tanımlılık, tarihsel bağlam ve düzen kriterlerinde kullanıcının algısına bağlı olarak düşünmektedir. Kamusal Alanlar için Projeler (Project for Public Spaces) kurumuna göre, kentsel meydanlarda kalite; kimlik, çekicilik, konfor, esneklik, sürekli kullanılabilirlik, giriş, sınırlayıcılar, erişilebilirlik ilkeleri çerçevesinde

şekillenmektedir (URL-6). Erdönmez ve Akı (2005), makalelerinde açık mekân kalitesinin güvenlik ve güvenliği etkileyen faktörler; aktivite ve olanakların çeşitliliği ve estetik kaygı, fiziksel görünüm, bakım, temizlik, fiziksel çekicilik bağlamında şekillendiğini ifade etmektedir.

Yeang (2006), İngiliz şehirlerinin durumu adlı çalışmasında istenen mekânsal yaşanabilirlik kriterlerini çevresel kalite, mekânın fiziksel kalitesi, mekânın kullanım kalitesi ve güvenlik ana başlıklarından bahsetmektedir. Çevresel kalite üst başlığı; gürültü, kirlilik, sıkışıklık, yapı kalitesi alt başlıkları ile fiziksel mekân kalitesi üst başlığı; yapı çevre, terkedilmiş araziler, yeşil alanların ve parkların kalitesi, ortak kullanım alanları kalitesi alt başlıkları ile açıklanmaktadır. Mekânsal kullanım kalitesi üst başlığı; yaya yolculuklarının kolaylığı, yürünebilirlik, toplu taşıma kalitesi, hizmetlerin canlılık ve hayata geçişi alt başlıklarında değerlendirilirken güvenlik üst başlığı ise suç oranları ve sosyalleşme oranı alt başlıkları ile ifade edilmektedir.

Krier (2003), çalışmasında temelde kentsel mekânın sokaklar ve meydanlardan oluştuğunu söylemektedir. Mekânın belirleyici özelliklerini de; mekânı sınırlayan yapıların varlığı ve kesitleri, mekânın okunaklılık derecesi, estetik olarak kullanıcıya vadettiği çekicilik, geometrik karakter ve ölçek olarak açıklamaktadır. Bunların yanında mekânın kullanıcının duygusal yapısına etkisi, mekânın bireysel ve toplumsal ilişkiler kurma gücü kamusal mekânın kalitesine etki etmektedir.

Kamusal Mekânda Kalite Değerlendirme Kriterleri

Kamusal mekânların ve yapıların algılanabilirliği, okunabilirliği, kullanım çeşitliliği, uyum ve estetik düzenine bağlı olarak kent belleğinde kazandığı anlam ve hisler değişmektedir. Dolayısıyla algılanabilir, okunabilir ve estetik açıdan kaliteli bir mekânın kentsel yaşanabilirliği de arttıracaklarını söylemek mümkündür. Kırklareli kent merkezinde bulunan kamusal mekânların mekân kalitesi ve tasarım ilkeleri bakımından incelenmesi için literatür taramaları yapılmıştır. Bu kapsamda mekân kalitesi ile ilgili Gehl (2004), Erdönmez ve Akı (2005), İnceoğlu ve Aytuğ (2009), Yeang (2006) ve kamusal mekân tasarım ilkeleri ile ilgili Zucker (1970), Madanipour (1996), Moughtin (2003) Krier (2003), Fawcett (2003) kaynakları ele alınarak değerlendirme ilkeleri ortaya konmuştur (Tablo 1).

Tablo 1: Mekânsal Kalite Değerlendirme Kriterleri*

Mekânda Kalite Değerlendirme Kriterleri	
Mekânsal Karakter	Sınırlılık
	Erişilebilirlik
	Rahatsız edici etmenler (kirlilik, gürültü vb.)
	Süreklilik
	Güvenlik
	Okunaklılık
Algısal Sembol Değer	Kimlik değeri
	Manzara değeri
	Cazibe ve çekicilik

Tasarım ve Malzeme	Kentsel mobilyaların varlığı ve kalitesi
	Malzeme kalitesi
	Peyzaj öğelerinin kalitesi
	Tasarım düzeni ve kullanıcı uygunluğu, insan ölçeği
	Konfor
	Doğal çevreye uygunluk (rüzgâr, güneşlenme vb.)
İşlevsel Uyum	Aktivitelere yönelik kullanılabilirlik
	Kullanıcı mekân ilişkisi
	Canlılık
	Aktivite çeşitliliği

*Zucker (1970), Madanipour (1996), Moughtin (2003), Krier (2003), Fawcett (2003), Gehl (2004), Erdönmez ve Aki (2005), Yeang (2006), İnceoğlu ve Ayтуğ (2009) kaynaklarından yararlanılmıştır.

3.KIRKLARELİ KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ

Bu bölümde, Kırklareli kent merkezindeki kamusal alanların kent mekânına dağılımı incelenmiş, seçilen örneklem kamusal alanlarda kullanım yapısı ve mekân tasarımının kalitesine yönelik çalışmalar yapılmış ve sonuç olarak yorumlamalar getirilmiştir.

3.1.Konum ve Özellikler

Kırklareli ili Marmara'dan Avrupa'ya geçiş alanında ve Bulgaristan ile komşu bir sınır ilidir. Kuzeyinde Bulgaristan, doğusunda Karadeniz, güneydoğusunda İstanbul, güneyinde Tekirdağ, batısında ise Edirne ile sınırlıdır (Şekil 1).

İl toprakları doğal olarak; kuzeyden Bulgaristan sınırını oluşturan Revze deresi vadisi, doğudan Karadeniz, güneyden Ergene Irmağı ana vadisi ve batıdan Ergene nehrine karışan Teke deresinin su bölüm çizgisini oluşturan sırtlarla sınırlanmıştır. Kırklareli ili toprakları Marmara havzasının kuzey bölümünü oluşturan Istranca dağları ile Ergene havzasında yer almaktadır.

3.2.Kentte Açık/Kamusal Mekân Kullanımı

29030 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde (Madde 5) sosyal donatı alanları; *"birey ve toplumun kültürel, sosyal ve rekreatif ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı bir çevre ile yaşam kalitelerinin artırılmasına yönelik kamu veya özel sektör tarafından yapılan eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari tesisler, açık ve kapalı spor tesisleri ile park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan, rekreasyon alanı gibi açık ve yeşil alanlara verilen genel isimdir."* şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu kapsamda Kırklareli kent merkezindeki, açık/kamusal alanların alan büyüklüğüne yönelik analizler yapılmıştır (Aysu vd., 1984; MSGÜ, 1991) (Tablo 2). Kırklareli arazi kullanım değerlendirmesi için yaklaşık 1074 hektarlık imar plan sınırı kullanılmıştır. Kentsel çevrede sosyal, açık ve yeşil alanlar vazgeçilmez bir ihtiyaç olmaktadır. Yeşil alanların yeterli büyüklükte tasarlanması, kolay ulaşılabilir olması, öngörülen yeşil alanların kent dokusunda düzenli dağılımının sağlanması, planlanan yeşil alanların yeşil koridorlarla birbirine bağlanması dikkat edilmesi gereken noktalardır (Saatçi, 2012). Ancak Kırklareli kent merkezini oluşturan mahallelerde konut yoğunluğunu azaltacak, kentteki yeşil alan ihtiyacını karşılayacak alan kullanımı çok

azdır. Bununla beraber 1991 yılı mevcut durumdan günümüze yeşil alanların özellikle 1991 yılında imar planı revizyonu yapılması ile beraber arttırılması beklenirken, yeşil alanların daha da azaltıldığı ve mevcut yeşil alanların konut, ticaret gibi işlevlere dönüştürüldüğü görülmektedir.

Günümüzde Karahıdır Mahallesi'nin batısında yer alan ve mülkiyeti Orman İşletme Müdürlüğü'nde bulunan yaklaşık 102 hektarlık büyüklüğe sahip koruluk alan, 2015 yılı başlarında 29 yıllığına Kırklareli Belediyesi tarafından kiralanmıştır. İlgili alanda düşünülen kent parkı projesinin uygulanması sonucunda kentteki yeşil alan ihtiyacına yönelik çözümler getirilebilecektir. Ancak kent dışında yeşil alanların oluşturulmasına ek olarak öncelikle kent içinde de yeşil alanların oluşturulması, sürdürülebilir bir kentsel gelişim için en önemli etmenlerdendir (İHA, 2015).

Tablo 2: Kırklareli Kent Merkezi Arazi Kullanım Değerleri

ARAZİ KULLANIM DEĞERLERİ	1984 (ha)	1991 (ha)	2015 (ha)
KONUT ALANI (<i>Konut Alanları ve Lojmanlar</i>)	204.38	246.93	555.64
TİCARET ALANLARI	12.37	11.52	39.97
RESMİ KURUM ALANLARI	30.36	25.73	13.48
KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ALANI	7.54	10.16	22.66
SANAYİ ALANLARI (<i>OSB, Fabrika Alanları vb.</i>)	1.68	16.06	478.77*
EĞİTİM TESİSLERİ (<i>İlkokul, Ortaokul, Lise vb.</i>)	11.2	14.38	18.96
ÜNİVERSİTE ALANI	0	0	44.88
SAĞLIK TESİSLERİ (<i>Sağlık Ocakları, Devlet Hastaneleri, Ağız ve Diş Sağlığı Merkezleri, Çocuk Bakım Evleri vb.</i>)	3.36	3.98	8.36
SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİSLER (<i>Sinema, Tiyatro ve Gösteri Alanları vb.</i>)	0.25	0.33	4.33
DİNİ TESİSLER	0.83	1.71	1.86
SOSYAL, AÇIK VE YEŞİL ALANLAR (<i>Spor Alanları, Parklar, Mesire Yerleri vb.</i>)	18.66	22.16	12.82
ASKERİ ALANLAR	36.83	39.19	37.81
DİĞER ALANLAR (BOŞ ALAN, TEKNİK ALTYAPI ALANLARI (<i>Yol ve Otopark Dâhil</i>))	283.21	258.76	313.18
ALAN TOPLAMI	610.67	650.91	1073.87

*OSB Bölgesi büyüklüğüdür, OSB bölgesi kent sınırları dışında olduğu için genel alan toplamından çıkartılmıştır.

Kırklareli, kent merkezinde yapılan incelemede, kamusal mekân kullanımına yönelik parklar ve meydanlar esas alınmıştır. Buna göre, kentte toplam 12,82 hektar kamusal alan bulunmaktadır (Şekil 2). Kent merkezi nüfusu (70161 kişi) ele alındığında; mevcut asgari sosyal altyapı standartlarına göre (kişi başı 10 m²) kentte toplam 70.16 hektarlık bir kamusal mekân kullanımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu değer, mevcut alan büyüklüğü ile karşılaştırıldığında; kent merkezindeki kullanımın asgari ihtiyaçlardan çok düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2: Kırklareli Kent Merkezindeki Kamusal Mekânların Dağılımı (Altlık Harita: Güncel Hâlihazır Harita, Fotoğraflar: Yazar Arşivi).

Alan değerleri incelendiğinde alansal olarak en büyük kullanımın Çamlık Korusu (6.1 ha) ve İstasyon Altı Festival Alanı (3,2 ha) olduğu görülmektedir. Mekânsal dağılım incelendiğinde ise, kullanımların genel olarak kent merkezinde parçacıl olarak dağıldığı ve kamu kurum alanlarının etrafında oluşturulduğu görülmektedir. Kullanım yoğunluğu açısından incelendiğinde ise ilgili alanlar arasında en çok, İstasyon Altı Festival Alanı, Şevket Dingiloğlu Parkı, Vilayet Meydanı şeklinde sıralanmaktadır. Bunun yanında, Yayla Parkı, Saat Kulesi ve Çevresi, Kırk Şehitler Anıtı, Kırklar Parkı'nın göreceli olarak daha az kullanılmaktadır.

Bu alanlarda görülen sorunlar genel olarak ifade edilecek olursa;

- Erişilebilirliğin düşük olması,
- Bakımsızlık,
- Mekân çevresindeki düzensiz otopark kullanımları,
- Gürültü kirliliği,
- Kent mobilyalarının eksikliği ve kullanılan malzemenin kalitesiz olması,
- Mekân tasarımında görülen sorunlar,
- Mekânlardaki ticari işletme işgalleri şeklindedir.

Bu sorunların büyük bir kısmı ise, kentte en yoğun kullanılan, Şevket Dingiloğlu Parkı ve

Vilayet Meydanı'nda görülmektedir. Görülen diğer sorunlar ise; Çamlık Korusu alanının büyük bir kısmının, kentte yeni inşa edilen devlet hastanesi için kullanılması dolayısı ile kamusal kullanıma yönelik çok az ve işlevsiz bir bölgenin tanımlanması, İstasyon Altı Festival Alanı'nda atıl vaziyette bulunan demiryolu ve şeker depoları, Kırk Şehitler Anıtı ve Kırklar Parkı'nda erişilebilirliğin düşük olması, mevcut yol en kesit ve geometrilerinin ulaşım için sorunlu olması şeklindedir (Şekil 3). Bununla beraber, kamusal mekânların parçacıl dağılımı nedeniyle, mekânlar arasında ilişki sağlanamamaktadır (Şekil 4).

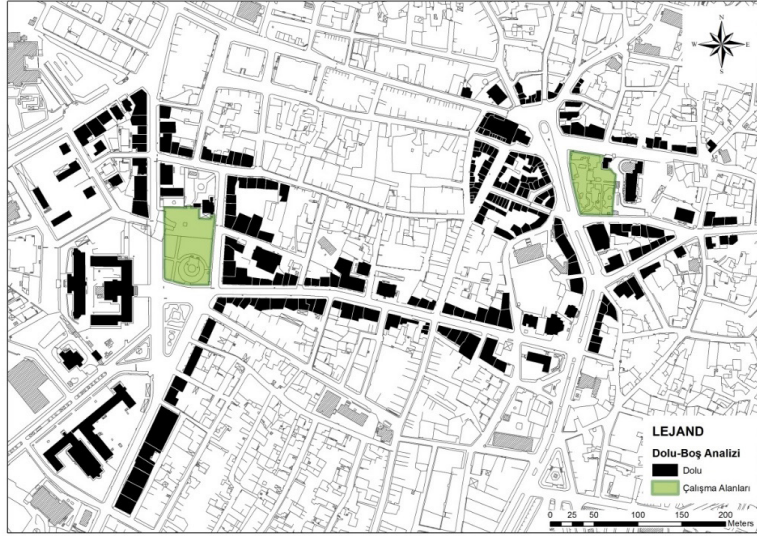
Şekil 3: Kırklareli Kent Merkezindeki Kamusal Mekânlarda Görülen Sorunlar (Aitlik Harita: Güncel Hâlihazır Harita).

Şekil 4: Kırklareli Kent Merkezindeki Kamusal Mekânlar Arası Yaya İlişkisi (Altılık Harita: Güncel Hâlihazır Harita).

3.3.Açık/Kamusal Mekânların Niteliği

Yapılan incelemeler sonucunda, kullanım yoğunluğu ve mevcut sorunların niteliği baz alınarak örnek çalışma alanı olarak Şevket Dingiloğlu Parkı ve Vilayet Meydanı seçilmiştir. Seçilen alanlarda doluluk-boşluk, kat adedi ve zemin kat kullanımına yönelik analizler yapılmıştır. Her iki mekânı birbirine bağlayan ana yol akslarında genişlik/yükseklik değerlerine bağlı olarak kapalılık oranı yüksek iken, mekân çevresinde ise bu oranın düştüğü ve buna bağlı olarak algılanabilirliğin azaldığı belirlenmiştir (Şekil 5, Şekil 6). Zemin kat kullanımları incelendiğinde, her iki mekânın çevresinde genel kullanımın ticaret ve kamu tesisi olduğu görülmektedir. Ticaretin yoğun olarak görülmesi mekânların kullanımını arttırmış ancak kent içindeki boşlukları oluşturan bu alanların yine bu ticaret fonksiyonları nedeniyle işgal edilmesine neden olmuştur (Şekil 7).

Şekil 5: Örneklem Alan Doluluk-Boşluk Analizi (Aİtlık Harita: Güncel Hâlihazır Harita).

Şekil 6: Örneklem Alan Kat Adedi Analizi (Aİtlık Harita: Güncel Hâlihazır Harita).

Şekil 7: Örneklem Alan Zemin Kat Kullanım Analizi (Aİtlık Harita: Güncel Hâlihazır Harita).

2.3. numaralı bölümde belirtilen kriterler ele alınarak yapılan analiz ve gözlemlere dayalı sorgulamada ise, Şevket Dingiloğlu Parkı ve Vilayet Meydanı'nın 19 kriterden sadece 7 adet kriterde olumlu şekilde değerlendirilebilmiştir (Tablo 3). Şevket Dingiloğlu Parkı, sınırlılık, erişilebilirlik, güvenlik, kimlik değeri, peyzaj öğelerinin kalitesi, doğal çevreye uygunluk, aktivitelere yönelik kullanılabilirlik kriterlerini sağlamaktadır. Buna karşıt olarak ise, işlevsel uyum ve tasarım-malzeme ana başlıklarında bulunan kriterleri sağlamadığı tespit edilmiştir. Vilayet Meydanı, erişilebilirlik, güvenlik, okunaklılık, kimlik değeri, peyzaj öğelerinin kalitesi, aktivitelere yönelik kullanılabilirlik, kullanıcı-mekân ilişkisi kriterlerini sağlamaktadır. Buna karşıt olarak ise, tasarım-malzeme ana başlığında bulunan kriterleri sağlamadığı tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Örneklem Alanların Mekân Kalite Kriterleri Bakımından Değerlendirilmesi

Mekân Kalite Değerlendirme Kriterleri*		Şevket Dingiloğlu Parkı	Vilayet Meydanı
Mekânsal Karakter	Sınırlılık		
	Erişilebilirlik		
	Rahatsız edici etmenler (kirlilik, gürültü vb.)		
	Süreklilik		
	Güvenlik		
	Okunaklılık		
Algısal Sembol Değer	Kimlik değeri		
	Manzara değeri		
	Cazibe ve çekicilik		
Tasarım ve Malzeme	Kentsel mobilyaların varlığı ve kalitesi		
	Malzeme kalitesi		
	Peyzaj öğelerinin kalitesi		
	Tasarım düzeni ve kullanıcı uygunluğu, insan ölçeği		
	Konfor		
	Doğal çevreye uygunluk (rüzgâr, güneşlenme vb.)		
İşlevsel Uyum	Aktivitelere yönelik kullanılabilirlik		
	Kullanıcı mekân ilişkisi		
	Canlılık		
	Aktivite çeşitliliği		

*Tabloda koyu gri renk olumsuz, açık gri renk ise olumlu değerlendirme sonuçlarını göstermektedir.

4. SONUÇ

Sonuç olarak değerlendirildiğinde; kamusal mekânlar kentsel yaşam kalitesi açısından, günümüzde özellikle ele alınan konulardan biridir. Bu konudaki literatür incelendiğinde ise; mekânsal karakter, algısal sembol değeri, tasarım-malzeme kullanımı ve işlevsel uyum gibi ana başlıklar altında tanımlanan kriterler önem arz ettiği görülmektedir. Kırklareli kent merkezinde yapılan bu incelemeler sonucunda; kentte bulunan kamusal mekânların gerekli asgari büyüklüğün niceliksel açıdan yetersiz olduğu ve kamusal mekân kullanımlarının kent bütününde dengesiz bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Bununla beraber, kamusal mekânlarda görülen sorunlar belirlenmiş ve örneklem alanlarda da yapılan detay incelemeler sonucunda niteliksel açıdan yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Bu durum, Kırklareli kent merkezinde arazi kullanım yapısında kamusal mekân kullanımlarını etkin kılabilecek ve bütüncül bir mekân sistemi oluşturacak planlama stratejilerinin kurgulanmasını zorunlu hale getirmektedir. Ayrıca, mevcut yaya akışları incelendiğinde; erişilebilirliği yüksek olan noktalarda yeni kamusal mekânların üretilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Kamusal mekân sisteminin bağlayıcı ve bütünleştirici ulaşım kararları ve yeşil koridorlar ile erişilebilirliğinin ve kullanılabilirliğinin artırılması gerekmektedir. Kamusal mekânların kullanımını olumsuz etkileyen düzensiz otopark kullanımı engellenmeli, yaya ve bisiklet odaklı ulaşım çözümleri getirilmelidir. Ayrıca mekânların çevresinde bulunan işlevlerin, çekiciliği arttıracak şekilde düzenlenmesi, bununla beraber işlevlerin kamusal mekân üzerinde oluşturduğu işgaller engellenmelidir. Kamusal mekânların tasarımında kent mobilyaları, peyzaj öğeleri, malzeme seçimi gibi alt ölçek detay konularda da gerekli projelendirmeler ve tasarım çalışmaları yapılmalıdır.

Çalışma kapsamında mekân incelenmesine yönelik geliştirilen kriterlerin, gelecekte kamusal mekân tasarımına yönelik yapılacak çalışmalarda planlama ve uygulama sürecinde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan Avar, A. (2009). Lefebvre'in Üçlü –Algılanan, Tasarlanan, Yaşanan Mekân- Diyalektiği. **Dosya** 17, 7–17.
- Aysu, E., Ökten, A., Ünal, Y., Görgülü, Z., Dinçer, Y., Karahasanoğlu, İ., Tavşanoğlu, S. (1984). **Kırklareli Kentsel Yapı Araştırması (Kent Monografisi)**. Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayını.
- Erdönmez, E. (2014). Kamusal Alan ve Toplum. İstanbul: Esenler Belediyesi-Şehir Düşünce Merkezi.
- Erdönmez, E., Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. **Megaron**, 1(1), 67–87.
- Evans, P. B. (Ed.). (2002). **Livable Cities?: Urban Struggles for Livelihood and Sustainability**. Berkeley: University of California Press.
- Fawcett, P. (2003). **Architecture Design Notebook (2 edition)**. Oxford: Routledge.
- Fırat, S. (2002). Kentsel Mekânlarda Kamusal Alan, Çağdaş Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(4), 41–72.
- Gehl, J. (2004). Places for People City, of Melbourne in collaboration with GEHL ARCHITECTS. Urban Quality Consultants Copenhagen.
- Greene, S. (1992). Cityshape Communicating and Evaluating Community Design. **Journal of the American Planning Association**, 58(2), 177–189.
- IFLA. (2010). **Urban Space. Encyclopedic Dictionary of Landscape and Urban Planning** (C. 1, s. 1083). Almanya: Springer.
- İHA. (2015, Ocak 27). Karahıdır Korusunun Resmi İmzaları Atıldı. **Milliyet Gazetesi**. İstanbul.
- İnceoğlu, M., Aytağ, A. (2009). Kentsel Mekanda Kalite Kavramı. **Megaron**, 4(3), 131–146.
- Keceli, A. (2012). Effects of rapid urbanization on livability in Turkish cities: A case study of Denizli (Doktora Tezi). The University of Oklahoma, Oklahoma.
- Krier, R. (2003). **Elements of the Concept of Urban Space. Time Saver Standarts for Urban Design** (ss. 280–289). New York: McGraw-Hill.
- Lynch, K. (1984). **Good City Form (Reprint edition)**. Cambridge, Mass: The MIT Press.
- Madanipour, A. (1996). Design of Urban Space: An İnquiry into a Socio-spatial Process. New York: John Wiley & Sons.
- Marans, R. W. (2012). Quality of Urban Life Studies: An Overview and Implications for Environment-Behaviour Research. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 35, 9–22.
- Mostafa, A. M. (2012). Quality of Life Indicators in Value Urban Areas: Kasr Elnile Street in Cairo. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 50, 254–270.
- Moughtin, C. (2003). **Urban Design: Street and Square** (3.Baskı baskı). Amsterdam; Boston: Routledge.
- MSGÜ. (1991). **Kırklareli Analitik Etüt Raporu**. İstanbul.
- Nasar, J. (1998). **The Evaluative Image of the City Thousand Oaks**. CA: Sage Publications.
- Okulicz-Kozaryn, A. (2011). City Life: Rankings (Livability) Versus Perceptions (Satisfaction). **Social Indicators Research**, 110(2), 433–451.
- Rutgers, R. (y.y.). **Baroque**. Eindhoven Üniversitesi.
- Saatçi, A. (2012). Sürdürülebilir Kentsel Çevrenin, Kentsel Politikalar ve Yerel Yönetimlerle İlişkili Olarak Tekirdağ İli Örneğinde İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Gebze.
- Santos, L. D., Martins, I. (2007). Monitoring Urban Quality of Life: The Porto Experience. **Social Indicators Research**, 80(2), 411–425.
- Serag El Din, H., Shalaby, A., Farouh, H. E., Elariane, S. A. (2013). Principles of urban equality of life for a neighborhood. **HBRC Journal**, 9(1), 86–92.
- Van der Voordt, D. J. ., Van Wegen, H. B. . (2005). **Architecture In Use**. Amsterdam: Routledge.
- Yavuzçehre, P., Torlak, S. (2006). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği. **SBE Dergisi**, 2(4), 184–207.

Yeang, L. D. (2006). Quality of Place: The North's Residential Offer (No. Phase IIb). London: The Northern Way Sustainable Communities Team.

Zucker, P. (1970). **Town and Square: From the Agora to the Village Green (1st edition)**. Cambridge: The MIT Press.

URL-1, <https://www.imercer.com/EU/tabs/home.aspx> (Erişim Tarihi: 15.01.2016)

URL-2, <http://www.eiu.com/> (Erişim Tarihi: 20.01.2016)

URL-3, <http://monocle.com/> (Erişim Tarihi: 15.01.2016)

URL-4, <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.01.2016)

URL-5, <http://dictionary.cambridge.org/> (Erişim Tarihi: 10.01.2016)

URL-6, www.pps.org (Erişim Tarihi: 15.01.2016)